

behouds geweest is; zoowel vóór als na Christus is de substantie één en dezelfde; en hier spreekt hij in gelijken zin als Heidegger, die in elken staat der kerk, d.w.z. in iedere verbondsfase, de goederen van het genadeverbond dezelfde laat zijn; het gaat altijd om stipulatie en restipulatie, om vergeving der zonden, om een „goed geweten“ („rechtvaardigmaking“) en ook om eeuwige zegeningen¹¹⁾. En de Synopsis, het beroemde leerboek, wijst alweer denzelfden kant uit. Scherp ziet men hier het verschil tusschen Oud- en Nieuw Testament; tot op zekere hoogte kan men het zelfs essentieel noemen (Disp. XXIII, st. 6). Maar even kras wordt volgehouden, dat zij wat de substantie betreft, een en hetzelfde zijn: in beide wordt geloof en gehoorzaamheid gevraagd, het eeuwige leven beloofd, de geloofsgerechtigheid toegerekend, geschiedt genadige aanneming in Christus. (14). Waarom zijn het eigenlijk TWEE testameten? Niet, omdat dat twee soorten (species) van testameten zouden zijn, maar omdat dezelfde zaak op verschillende manieren wordt gebracht tot de menschen; aard en substantie blijven gelijk, alleen maar: in de oeconomieën (administraties) is er verschil. (15). Het verschil is — hier bevestigd de Synopsis wat wij zoeven zelf opmerkten — niet zoo te stellen: uitwendigheid in het Oude, inwendigheid in het Nieuwe Testament; doch zóó: minder en meer rijkdom, zoowel in de inwendige als ook in de uitwendige administratie, beide in Oud- en Nieuw Verbond. (15, 16). Men mag de weldaad der genade niet losmaken van het Oude Testament (21); en het is een valsche stelling, als men beweert, dat Christus aan de wet van Mozes iets heeft toegevoegd. Zelfs Bellarminus moest ondanks nog een oogenblikje „uit zijn rol vallen“, toen hij de mooie opmerking plaatste, dat Christus wel zegt, dat onze gerechtigheid overvloediger moet zijn dan die der Schriftgeleerden en der Farizeeën, maar dat dat nog heel iets anders is, dan wanneer Hij zou gezegd hebben, dat ze overvloediger moet zijn dan die der profeten (23).

We verhalen het niet, dat het onprettig voor het „gevoel“ is, nu het blijkt, dat alweer tusschen twee commissieleden een meningsverschil openbaar werd, betreffende één der punten in geding; al voegen we er dadelijk aan toe, dat dit verschil heel wat gemoedelijker is, en vlotter besproken wordt, dan in de gevallen, die vroeger in verband met Prof. Hepp aan de orde kwamen. Maar wat zullen we anders doen dan spreken? De artikelen van Dr. Thijs zijn verschenen „in zulk een tijd“; hebben gestaan in het blad, dat in dienzelfden tijd van „dwalende broeders“ repte, en den toestand met zwarte kleuren teekende; en zullen dus wel willen aanduiden, hoe dit ééne commissielid zich de solutie denkt. Daarom stelle het andere vrijmoedig zijn „neen“ er tegenover, en dat eveneens voor het front van ons volk, dat in dergelijke zaken gerust meeleven mag. Want waar zijn nu eigenlijk de gangbare meeningen? Ik weet het: er waren er, die in de hoofdzaak de opinie van Dr. Thijs voorstonden. De verdienste van Dr. Thijs was, dat hij op één bepaald punt nu trachtte naar de diepte af te steken. En de verdienste van anderen vóór hem was deze, dat zij hem op dit chapitre gebracht hebben, door het motief van de „verbondswraak“ (ook in het Nieuwe Testament) naar voren te brengen (Dr. Thijs nu oordeelt, dat de verbondswraak alleen in het O. T. denkbaar is). Nu blijkt thans, dat de (ten onrechte) als „gangbaar“ zichzelf beschouwende meening van een aantal theologen onder ons, niet tot haar zelfverdediging komen kan, zonder

11) Aangehaald bij Hepp, Ref. Dogm. 314; vgl. aldaar ook Heidegger (XI, 74—82): Actus foederis gratiae, stipulatio fidei et respiciendae et eidem *ἀντίστοιχος* astipulatio necnon promissio iustitiae et vitae eique respondens restipulatio eiusdem, omni ecclesiae ante et post Christum statim communes fuerunt. — Sicut stipulatio et astipulatio foederis gratiae, ita eiusdem promissio divina et restipulatio humana, puta bona foederis, iustitia Christi una cum beneficiis annexis et vita aeterna ac utriusque per *ἐκτίθεται*, interrogationem, bonae conscientiae exigendae ius credentibus competens in quocumque ecclesiae statu conveniunt.

POPULAIR-WETEN: SCHAPPELUKE SCHEISEN

Over „Isolément“ en nog wat.

III.

Van Groen van Prinsterer stamt de bekende leus: In ons isolément ligt onze kracht.

Wat bedoelde hij met die woorden?

In zijn laatste serie Nederlandsche Gedachten¹⁾ heeft hij een duidelijk antwoord op die vraag gegeven.

„In ons Isolément ligt onze kracht.

Of wilt ge liever een hollandsch woord, in onze zelfstandigheid, in onze beginselvastheid, ligt onze kracht.

Dit was steeds het devies onzer vlag.

Zelfstandigheid, die, het heterogene afstootend, al wat homogeen is aantrekt; die zelf onwrikbaar, ter aansluiting bereidvaardig de hand reikt.

Van 1829 tot nu toe was ik steeds, zoo ik meen, aan het zinrijk adagium getrouw.”

Op een volgende bladzijde voegt Groen er nog dit aan toe:

„De vasthoudendheid aan eigen standpunt is, bij mij

argumentaties, die — dat is duidelijk — ZELVE NIET TOT DE GANGBARE MEENINGEN TE REKENEN ZIJN? Wij vragen alweer: hoeveel theologische bezinning was er, toen de synode sprak van niet nader aangeduide gangbare meeningen?

Intusschen — er is een Schriftbewijs beproefd.

En de kwestie der verbondswraak is er nog.

Over die beide spreken we dus later.

K. S.

Rechtszekerheid?

Zoals men heeft gelezen, kwam er verleden week een nieuwe beslissing althans voor wat den predikant betreft en ten deele ook voor wat de ouderlingen aangaat inzake „Drachten“. Wanneer we ons, terugziende op deze kwestie, toch nog een enkele opmerking veroorloven, dan is dat niet een erkenning van de ingewikkeldheid der kwesties, die aanleiding gaven tot een conflict. Het gaat ons alleen om de vraag van de kerkrechtelijke lijnen. En dan moet het ons van het hart, dat wij, ook al is de schorsing nu opgeheven en daarmee het gevaar van een acuut conflict in den boezem der Gereformeerde Kerken misschien vooralsnog bezworen, toch nog niet gerust zijn. Er is in heel deze zaak bij mij een gevoel van rechtsonzekerheid achtergebleven. Blindemannetje-spelen nu is niet christelijk; en terwijl van de goede samenleving in kerkverband moet de kwestie als kwestie de aandacht behouden.

Wat ons dit „gevoel“ bezorgd heeft is met name de beslissing van de particuliere synode, benevens wat er op gevolgd is. Volgens ons verstrekte mededeelingen zijn er tweeërlei stukken uitgegeven, waarvan een gedeelte aan de ontvangers uitgereikt is op verlangen van belofte, dat zij ze niet zouden laten lezen aan wie niet onmiddellijk daarbij betrokken waren, terwijl een ander gedeelte niet onder deze bepaling gevallen is. Uit dit laatste citeren we nu een enkele bijzonderheid.

De overwegingen van de particuliere synode inzake bepaalde bezwaarschriften, komen op het volgende neer:

De synode overwoog:

ten eerste, dat het door haar ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat er gedurende de jaren 1934—1937 door den kerkeraad van Drachten wanbestuur is gevoerd, waaronder zij verstaat, dat de kerkeraad in zondige verblindheid, bij de uitoefening der kerkelijke tucht, partijdig is te werk gegaan, door deze dienstbaar te maken aan de vermeende belangen van bepaalde personen of groepen;

ten tweede, dat de classis Drachten, toen zij zich door een zelfstandig onderzoek van het feitelijk bestaan van dit wanbestuur, waarover door leden der gemeente van Drachten bij haar geklaagd was, had overtuigd, het terecht als haar roeping heeft beschouwd om maatregelen te nemen, welke aan dezen zondigen toestand een einde zouden kunnen maken;

ten derde, dat de classis bij het nemen van deze maatregelen zich heeft laten leiden door de juiste overtuiging, dat geen verbetering in dezen toestand verwacht mocht worden, indien dit wanbestuur door de leden van den kerkeraad niet met schuldbelijdenis werd erkend en daartoe terecht allereerst pogingen heeft aangewend;

ten vierde, dat het feit, dat de classis, toen deze pogingen bij een zestal leden van den kerkeraad helaas niet tot het gewenschte resultaat leidden, waardoor verdere tuchtmaatregelen noodzakelijk werden, deze maatregelen zelfstandig genomen heeft, voldoende rechtvaardiging vindt in de concrete situatie, welke in den kerkeraad van Drachten aanwezig was;

ten vijfde, dat de bewering, dat de classis hiermee in strijd met art. 79 en 80 K.O. zou hebben gehandeld, weersproken wordt door de interpretatie, welke de geschiedenis der Gereformeerde Kerken in vroegere en latere tijd in het bijzonder wat de uitspraken van hare meerdere vergaderingen aangaat, alsmede de meest gezaghebbende gereformeerde canonici van deze artikelen geven.

We veroorloven hierbij ons de volgende kantteekeningen:

a. Onder 10. geeft de synode een eigen interpretatie van 't begrip „wanbestuur“. Het treft, dat daarbij sprake is van „zondige verblindheid“. Wanneer nu het woord wanbestuur door de classis anders is geïnterpreteerd (b.v. door van „opzettelijkheid“

althans, afhankelijkheid van beginselen, wier kracht in de ordeningen Gods ligt. — Isolément, als gevolg der onderworpenheid van een beginsel. In deze onvoorwaardelijke onderworpenheid alleen (dit is steeds mijne ervaring geweest) ligt de wezenlijke kracht van elk die het belijdt.”

Duidelijker kan het niet worden gezegd. Isolément, zelfstandigheid en beginselvastheid zijn bij Groen synoniem. En dat isolément wordt geboren uit het zich onvoorwaardelijk onderwerpen aan een beginsel, dat gefundeerd ligt in de ordeningen Gods.

Wil men nu ten volle zien wat deze leus voor Groen beteekende, dan moet men niet alleen op die leuze zelf letten en den inhoud er van uitleggen. Voor alles moet nagegaan hoe deze zinspreuk door hem in praktijk werd gebracht. Hoe zijn leven en levensstrijd er door werd gevormd. In wat voor situaties Groen door het vasthouden er aan werd gebracht. In welke verhouding de handhaving van dit levensprogram hem plaatste t.o. allerlei menschen en richtingen.

Immers, het gaat bij Groen in dat „isolément“ maar niet om een theoretische beschouwing, door hem als een leus zonder meer aanvaard. Neen — dat isolément is voor Groen een levensprogram, dat hem volledig in zijn greep houdt en hem in alle omstandigheden en bij alle beslissingen en tegenover alle menschen leidt en regeert.

te spreken), dan is feitelijk een andere interpretatie van „wanbestuur“ door de particuliere synode gegeven dan door de classis. Het geval laat zich denken, dat iemand „zondige verblindheid“ bij zichzelf mogelijk acht en ook wel achteraf belijden wil, maar de beschuldiging van opzettelijkheid verre van zich werpt. In zulk een geval zou iemand de aanklacht van wanbestuur afwijzen, wanneer ze komt, gelet op de classieke interpretatie, doch deze zelfde klacht met de synodale interpretatie kunnen aanvaarden. Doet hij dit laatste, dan is daarmee de zaak voor een oogenblik gered, maar het probleem is niet opgelost; want een particuliere synode, die 't begrip „wanbestuur“ anders interpreteert dan de classis, erkent daarmee de facto, dat de classis onjuist geïnformeerd heeft en dat de weigering van schuldbelijdenis tegenover de classis gemotiveerd kon zijn. Het behoort tot den goeden rechtsregel, dat een vonnis verloochend wordt, wanneer de termen, waarin het vervat is, onjuist geacht worden; vooral, wanneer op die termen alles vastzat.

Wat de overweging 20. betreft, niemand zal het nemen van maatregelen ongeoorloofd achten. Het komt er maar op aan welke maatregelen de classis neemt. En wanneer van de zijde der bezwaarden o.m. geklaagd wordt, dat de kerkeraad tengevolge der classieke besluiten niet meer de tucht kon handhaven, dan dient men daarop in te gaan. Niet het nemen van maatregelen, doch het nemen van bepaalde maatregelen is in discussie.

Wat de overweging 30. betreft, de vraag is nog, of men individuele leden van den kerkeraad schorsen mag binnen het raam der kerkenordening, omdat deze individuele leden weigeren een kwalificeerende uitspraak te doen (kwalificeerend dan in den zin van constatering van wanbestuur volgens classieke interpretatie) over de gestes van een kerkeraad gedurende vier jaren. Dat deze vraag rijpend is blijkt al uit het feit, dat de kerkenordening eergelijke zonden als grond voor schorsing aangeeft, terwijl de weigering van een kwalificeerende uitspraak over de gestes van een lichaam als de kerkeraad in zijn geheel is, hoogstens — ik plaats me nu op het classieke standpunt — de conclusie wettigt, dat deze individuele leden althans voor de naaste toekomst machteloos zijn ter plaatselijke kerkregering. Nu is machteloosheid iets anders dan slechtheid; niet-kunnen iets anders dan niet-willen. Gaat het nu aan, een groep wegens de afwezigheid van een verklaring te schorsen met de kerkenordening voor oogen? Het feit, dat volgens persberichten ook van losmaking gerept is, bewijst de redelijkheid van deze vraag. En het andere feit, dat de verlening van bijstand aan een machteloos of gehandicapten kerkeraad eveneens in de persdiscussie ter sprake moest komen, spreekt in gelijken zin.

Wat de overweging 40. betreft, deze is aanvechtbaar, wanneer hetgeen wij inzake de derde overweging opgemerkt hebben, juist mocht zijn. Ik acht het mogelijk, dat iemand, zelfs al meent hij voor zich persoonlijk, dat bepaalde kerkeraadshandelingen scherp te veroordeelen zijn, toch weigert, collectief den kerkeraad te beschuldigen van wanbestuur volgens classieke interpretatie; en zoo iemand zou dan toch geschorst worden, en bij volharding in deze weigering afgezet? Dat overigens „de concrete situatie“ in den kerkeraad de classis geen recht geeft tot eigenwillige besluiten, heeft Prof. Grijndanus met klem van redenen betoogd.

En hiermee zijn we reeds gekomen aan de vijfde overweging: de particuliere synode beroept zich hier niet op de kerkenordening zelf, maar op een interpretatie daarvan uit de geschiedenis, alsmede uit geschriften van de meest gezaghebbende canonici. Nu laten wij in het midden, of de particuliere synode — we worden even ondeugend — „als zijnde geen wetenschappelijk college“ kan uitmaken wie de meest gezaghebbende canonici zijn. We laten echter niet in het midden, dat de particuliere synode op het punt, waar alles op aankomt, zich van den ernst der kwestie-in-geding op onverantwoordelijke

We willen met een paar voorbeelden laten zien waartoe de strenge binding aan dit levensprogram hem bracht.

Groen leefde in de vaste overtuiging, dat kerkherstel langs kerkrechtelijke weg, door handhaving van de belijdenis, moest worden gezocht. Dat was voor hem een beginsel en dat handhaafde hij. En het gevolg? — Hij kwam alleen te staan. Hij werd geïsoleerd. Zelfs zijn vriend de Costa liet hem in zijn kerkelijke worsteling alleen staan.

Groen was van oordeel, dat na de invoering van de Onderwijswet van 1857 op de Openbare School alle godsdienstonderwijs moest worden geweerd. Geen bijbel op de Openbare School. „Godsdienstloosheid van het openbaar onderwijs moet door ons als een weldaad worden begeerd“ — zoo sprak Groen. „Beter geen voedsel dan vergif.“ Daarom haatte hij het woord „Christelijke deugden“ in de schoolwet. Dit alles was bij Groen een overtuiging, waarvoor hij stond. — En het gevolg: hij kwam alleen te staan. Mannen als Beets en Chantepie de la Saussaye verlieten hem in zijn strijd voor het Christelijk Onderwijs.

Groen haatte de laffe, karakterloze en beginselloze politiek van zijn conservatieve vrienden. Hij handhaafde zonder aanzien des persoons het isolément van het antirevolutionaire beginsel. En weer kwam hij alleen te staan. Met slechts drie getrouwen — Kuyper, Keuchenius en Otterloo — begon hij zijn politieke actie in 1871 opnieuw.

wijze h
geschie
en syno
de histo
Geref. F
dat het
En wat
Prof. C
canonic
principl
de tucht
crete sli
niet een
kelen v
blad c
Het k
lijk k
kop“ v
daarvan
genome
En d
Wanne
andere
een oom
Maar z
de classe
op de in
gewezen
van cla
meen i
verbaan
houden
nemen,
de zaak
en ande
sing va
vragen
orde.

Nas
schillen
zaken
bericht
instanti
weerspr
is mede
sluiten
ring. I
kwam
schuld
in-gedr
met b
van „
schors
mule de
is de in
synod
beslist.

De z
Hoeze
heid de
doet nie
plaatsel
in de w
aan de
meerde
zegen v
kunnen
eigen la
veel vez
De re
kerken
in eenz
God in
naar de
in Hen
zag wij
niet, de
de derd
lijden e

En zo
lijke ge
Nog s
In Ap
plaats
tie van
was im
lands v
niet i
Neer
nomen
achtig
van zel
denken
en, zoo
ning v
risch
non w
„Het
feestvie
om da
nende
Met c
„De r
zouden
is, of z

En zo
lijke ge
Nog s
In Ap
plaats
tie van
was im
lands v
niet i
Neer
nomen
achtig
van zel
denken
en, zoo
ning v
risch
non w
„Het
feestvie
om da
nende
Met c
„De r
zouden
is, of z

En zo
lijke ge
Nog s
In Ap
plaats
tie van
was im
lands v
niet i
Neer
nomen
achtig
van zel
denken
en, zoo
ning v
risch
non w
„Het
feestvie
om da
nende
Met c
„De r
zouden
is, of z

En zo
lijke ge
Nog s
In Ap
plaats
tie van
was im
lands v
niet i
Neer
nomen
achtig
van zel
denken
en, zoo
ning v
risch
non w
„Het
feestvie
om da
nende
Met c
„De r
zouden
is, of z

En zo
lijke ge
Nog s
In Ap
plaats
tie van
was im
lands v
niet i
Neer
nomen
achtig
van zel
denken
en, zoo
ning v
risch
non w
„Het
feestvie
om da
nende
Met c
„De r
zouden
is, of z